

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

II. ÚS 52/2024-14

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Petra Molnára a sudcov Ivana Fiačana a Ľuboša Szigetiho (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpeného advokátom JUDr. Miroslavom Katunským, Floriánska 16, Košice, proti rozsudku Krajského súdu v Prešove sp. zn. 12Co/37/2019 z 22. septembra 2020 a uzneseniu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 7Cdo/260/2021 z 31. januára 2023 takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e

I.

Ústavná sťažnosť a skutkový stav veci

1. Ústavnému súdu bola 14. apríla 2023 doručená ústavná sťažnosť sťažovateľa, ktorou namieta porušenie svojich základných práv podľa čl. 13 ods. 4, čl. 20 ods. 1 a čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) v spojení s čl. 1 ods. 2 a čl. 2 ods. 2 ústavy, základného práva podľa čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd, práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) a práva podľa čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd rozhodnutím najvyššieho súdu o odmietnutí dovolania sťažovateľa, ktoré navrhuje zrušiť, rovnako ako rozsudok krajského súdu sp. zn. 12Co/37/2019 z 22. septembra 2020 a vrátiť vec krajskému súdu na ďalšie konanie. Sťažovateľ si uplatňuje právo na náhradu trov konania pred ústavným súdom.

2. Zo sťažnosti a z jej príloh vyplýva, že sťažovateľ bol žalobcom v prvom rade v sporovom konaní vedenom Okresným súdom Humenné pod sp. zn. 12C/80/2010 o určenie, že označené nehnuteľnosti patria do dedičstva po zosnulom [REDAKOVANÉ] (právnom predchodcovi sťažovateľa, zomrelom 12. 7. 1947, pozn.).

3. Okresný súd rozsudkom č. k. 12C/80/2010-789 z 5. novembra 2018 žalobe vyhovel v plnom rozsahu a určil, že žalobou označené nehnuteľnosti v katastrálnom území [REDAKOVANÉ] patria do dedičstva v spoluvlastníckom podiele 1/3 z celku. Okresný súd poukázal na skutkový stav veci, z ktorého vyplýva, že poručiteľ (p. [REDAKOVANÉ]) bol jedným z dvoch spoločníkov verejnej obchodnej spoločnosti, ktorá hospodárila s predmetnými nehnuteľnosťami, a kúpnu zmluvou táto spoločnosť nadobudla vlastnícke právo k dotknutým pozemkom v podiele 2/3 k celku. Právne pomery spoločníkov tejto

obchodnej spoločnosti sa spravovali Obchodným zákonníkom z roku 1875. Z § 98 tohto Obchodného zákonníka vyplýva, že verejná obchodná spoločnosť okrem iných spôsobov zaniká smrťou niektorého z jej členov, pokiaľ nebolo zmluvne vymienené, aby spoločnosť trvala ďalej s dedičmi zomrelého člena. Okresný súd konštatoval, že v konaní nebol preukázaný okamih zániku verejnej obchodnej spoločnosti, pretože nebola preukázaná dohoda o trvaní spoločnosti s dedičmi po smrti spoločníka a ani to, že by dedičia pokračovali v podnikaní. Okresný súd tak dospel k záveru, že verejná obchodná spoločnosť zanikla 1. januára 1951 podľa § 563 zákona č. 141/1950 Sb. Občiansky zákonník vo vtedy platnom znení. V konaní bolo preukázané vlastníctvo k dotknutým nehnuteľnostiam svedčiace verejnej obchodnej spoločnosti a z dôvodu zániku tejto spoločnosti zo zákona budú predmetné nehnuteľnosti predmetom dedičského konania po spoločníkoch tejto spoločnosti rovným dielom (podiel 1/3 pre každého z nich). Sporné pozemky už boli čiastočne aj predmetom reštitúcie v rozsahu ich zoštátnenia. V čase rozhodovania okresného súdu boli pozemky vo vlastníctve Štátnych lesov, š. p. (ďalej len „žalovaný“), napriek nepreukázaniu žiadneho právneho titulu nadobudnutia vlastníckeho práva žalovaného k nim a jeho zápisu len na základe registra obnovenej evidencie pozemkov.

4. Proti tomuto rozsudku podal žalovaný odvolanie, o ktorom rozhodol krajský súd rozsudkom sp. zn. 12Co/37/2019 z 22. septembra 2020 tak, že zmenil rozsudok súdu prvej inštancie, žalobu zamietol a priznal žalovanému nárok na náhradu trov konania. Vychádzal z toho, že [REDAKOVANÉ] (druhý spoločník obchodnej spoločnosti popri [REDAKOVANÉ], pozn.) zomrel 26. 2. 1939 a k zániku spoločnosti nedošlo, pretože naďalej vykonávala právne úkony ako samostatný subjekt práva a nebol vykonaný ani zápis o jej zániku v registri firiem. Sporné nehnuteľnosti tak ostali majetkom verejnej obchodnej spoločnosti, ktorý nie je totožný so súkromným majetkom jednotlivých spoločníkov. Z vykonaných dôkazov vyplýva, že nedošlo ani k arizácii sporného majetku. Odvolací súd poukázal na to, že ak by obchodná spoločnosť zanikla smrťou [REDAKOVANÉ], predmetom dedičského konania by bol konkrétny spoluvlastnícky podiel na nehnuteľnostiach patriacich obchodnej spoločnosti. Žalobcovia však nepreukázali skutočnosť, z ktorých by sa dalo bez pochyb ustáliť, že obchodná spoločnosť zanikla smrťou spoločníka [REDAKOVANÉ]. V závere krajský súd poukázal na to, že ak by došlo k zániku spoločnosti až účinnosťou stredného Občianskeho zákonníka, majetkové vyporiadanie spoločnosti by sa riadilo ustanoveniami o likvidácii spoločnosti (§ 108 a nasl. Obchodného zákonníka). Z nich vyplýva, že majetkové podiely môžu bez predchádzajúcej likvidácie spoločníci požadovať len vtedy, ak sa na tom členovia spoločnosti vopred dohodli. Inak majú nároky na uspokojenie len podľa výsledku likvidácie spoločnosti až po jej skončení.

5. Proti tomuto rozsudku sťažovateľ a ostatní žalobcovia podali dovolanie podľa § 421 ods. 1 písm. a) Civilného sporového poriadku. Najmä namietali, že rozhodnutie krajského súdu záviselo od vyriešenia otázky, „*kto je v danom prípade nositeľom dôkazného bremena*“, ktorú krajský súd vyriešil nesprávne a odklonil sa od ustálenej rozhodovacej praxe reprezentovanej rozhodnutím najvyššieho súdu sp. zn. 6Cdo/81/2010. Odvolací súd totiž na žalobcov preniesol povinnosť preukázať, že nedošlo k uzavretiu dohody dedičov, čím nerespektoval tzv. negatívnu dôkaznú teóriu a nespravodlivo žiadal, aby preukázali, že nedošlo k uzatvoreniu dohody o ďalšom trvaní spoločnosti po smrti pôvodných spoločníkov.

6. Najvyšší súd napadnutým uznesením dovolanie sťažovateľa ako procesne neprípustné odmietol, dôvodiac, že namietaný odklon od skoršej judikatúry sa týka skutkovo i právne odlišnej veci.

V referenčnom rozhodnutí bola vyslovená úvaha o dôkaznom bremene v súvislosti s tým, že žalobcovia nemali povinnosť preukázať neexistenciu skutočností, z ktorých odvodzoval svoje dedičské právo žalovaný, lebo ich preukázanie bolo povinnosťou žalovaného. Vo veci sťažovateľa však o takúto situáciu nešlo. Nastolená právna otázka v skutočnosti nebola rozhodujúcou pre napadnuté rozhodnutie krajského súdu. Žalobcovia (sťažovateľ) v podstate nesúhlasia s tým, že v konaní boli oni, a nie protistrana, zaťažení dôkazným bremenom o neexistencii zmluvného vymienenia pre prípad smrti člena obchodnej spoločnosti o tom, že spoločnosť má ďalej trvať s dedičmi zomrelého člena a táto procesná situácia bola dôvodom, že žalovaný bol v konaní úspešný. Odvolací súd nevyhovел žalobe preto, lebo „žalobcovia nepreukázali rozhodné skutočnosti, na základe ktorých by bolo bez bezpochyby ustálené, že verejná obchodná spoločnosť zanikla smrťou jedného z jej spoločníkov, ktoré zistenie bolo rozhodujúce pre určenie okamihu prechodu majetku tejto spoločnosti na právneho predchodcu žalobcov.“. Odvolací súd vychádzal z existencie takéhoto vymienenia spoločníkov o trvaní spoločnosti s dedičmi, čo vylučovalo zánik spoločnosti smrťou posledného spoločníka. Tento úsudok krajského súdu vychádzal zo skutkových zistení, že spoločnosť aj po smrti prvého spoločníka trvala a s jeho dedičmi uzatvárala kúpnu zmluvu a daňový úrad si uplatňoval proti jeho dedičom daňové pohľadávky z majetku spoločnosti. Žalobcovia teda nepreukázali zánik spoločnosti smrťou posledného spoločníka, ktorý bol ich právnym predchodcom, pretože tento bol vyvrátený nepriamymi dôkazmi o trvaní spoločnosti aj po smrti jej členov. Išlo o skutočnosti dávno minulé, preto bolo spravodlivé, že žalovanému stačilo mať cez nepriame dôkazy preukázanú ničím nevyvrátenú formálnu pravdu. V danom prípade preto nejde o odklon od tzv. negatívnej dôkaznej teórie.

II.

Sťažnostná argumentácia

7. Zo sťažnostnej argumentácie sťažovateľa vyplýva, že naďalej zotrváva v presvedčení, že odvolací súd a dovolací súd ho neprípustne zaťažili dôkaznou povinnosťou vo vzťahu k preukázaniu, že obchodná spoločnosť zanikla smrťou ich právneho predchodcu za situácie, že neexistuje žiaden priamy ani nepriamy dôkaz o trvaní spoločnosti po jeho smrti.

8. Sťažovateľ poukazuje na to, že dovolací súd vyvodil z nepriamo preukázaného faktu, že obchodná spoločnosť trvala po smrti prvého spoločníka s jeho dedičmi, že sa to vzťahovalo bez ďalšieho aj na trvanie spoločnosti po smrti druhého spoločníka. Vychádzal pritom z toho, že spoločníci si vymienili trvanie spoločnosti pre prípad smrti s dedičmi. Sťažovateľ však poukazuje na to, že podľa tohto právneho názoru všeobecných súdov by sa v prípade existencie dohody spoločníkov o trvaní spoločnosti po smrti spoločníka stali jeho dedičia automaticky členmi obchodnej spoločnosti bez ohľadu na svoj súhlas alebo vôľu a k zániku obchodnej spoločnosti by nedošlo. Takýto výklad považuje za rozporný s vtedy platným právom, ako aj ústavne neakceptovateľný. Na trvanie spoločnosti totiž podľa jeho názoru nepostačuje existencia dohody spoločníkov, ale je nevyhnutné, aby dedičia prejavili vôľu stať sa členmi spoločnosti, spoločníci si nemôžu členstvo dedičov v spoločnosti vynútiť bez ich súhlasu len svojou vlastnou dohodou. Dovolací súd preto mylne dospel k záveru, že nepriame dôkazy z obdobia pred smrťou p. █████ sú postačujúce pre záver o trvaní spoločnosti nielen po smrti p. █████, ale aj po smrti p. █████, pričom zisťovanie prejavu vôle dedičov, resp. ich súhlas so vstupom do spoločnosti vyhodnotil ako právne bezvýznamný. Sťažovateľ ďalej uviedol, že žiaden dôkaz o súhlase dedičov p. █████

s trvaním spoločnosti za ich účasti neexistuje, preto je potrebné uzavrieť, že verejná obchodná spoločnosť zanikla smrťou poručiteľa. Namiesto tohto postupu odvolací súd aj dovolací súd neprípustne vyžadovali, aby žalobcovia preukazovali neexistenciu takéhoto súhlasu dedičov so svojím vstupom do spoločnosti. Dospeli tak k mylnému záveru o trvaní spoločnosti po smrti právneho predchodcu žalobcov, v čoho priamom dôsledku neboli spoluvlastnícke podiely k nehnuteľnostiam určené do dedičstva po ňom. Uvedené zakladá zásah do základného práva sťažovateľa vlastníť majetok, ako aj práva na spravodlivý proces. V závere sťažovateľ poukázal na obdobnú povahu vecí ako majú reštitučné spory.

III.

Predbežné prerokovanie sťažnosti

9. Podstatou ústavnej sťažnosti je namietané porušenie práva na súdnu ochranu a spravodlivý proces sťažovateľa, ako aj zásah do jeho vlastníckeho práva, ktoré videl v nesprávnom rozložení dôkazného bremena medzi sporovými stranami, keď malo byť jeho povinnosťou preukázať neexistenciu súhlasu dedičov so vstupom do obchodnej spoločnosti.

III.1. K napadnutému rozsudku krajského súdu:

10. Sťažovateľ bol oprávnený proti napadnutému rozsudku krajského súdu podať dovolanie, čo aj využil. Dovolanie predstavovalo účinný prostriedok, prostredníctvom ktorého následne najvyšší súd ako súd dovolací poskytoval ochranu jeho základným právam i právam zaručeným dohovorom, ktorých porušenie sťažovateľ namieta aj v sťažnosti doručenej ústavnému súdu. Je tak naplnená ústavná podmienka na aktiváciu princípu subsidiarity podľa čl. 127 ods. 1 ústavy („ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd“), ktorá ústavnému súdu odníma právomoc konať a rozhodovať o ochrane označených základných práv i práva podľa dohovoru napadnutým rozsudkom krajského súdu. Ústavný súd preto ústavnú sťažnosť v tejto časti odmietol pre nedostatok svojej právomoci na jej prerokovanie podľa § 56 ods. 2 písm. a) zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“).

III.2. K napadnutému uzneseniu najvyššieho súdu:

11. Úlohou ústavného súdu nie je zastupovať všeobecné súdy, ktorým predovšetkým prislúcha interpretácia a aplikácia zákonov. Do právomoci ústavného súdu v konaní podľa čl. 127 ústavy patrí len kontrola zlučiteľnosti účinkov interpretácie a aplikácie právnych noriem vykonaných súdmi, ak by vyvedené závery boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne, teda ústavne neudržateľné, a zároveň by mali za následok z hľadiska intenzity ústavne relevantné porušenie základného práva alebo slobody. O arbitrárnosť súdneho rozhodnutia v súvislosti s právnym posúdením pritom ide spravidla vtedy, ak interpretácia a aplikácia právnej normy všeobecným súdom zásadne popiera účel a význam aplikovanej právnej normy alebo ak dôvody, na ktorých je založené súdne rozhodnutie, absentujú, sú zjavne protirečivé alebo popierajú pravidlá formálnej a právnej logiky, prípadne ak sú tieto dôvody v extrémnom rozpore s princípmi spravodlivosti.

12. Námietky sťažovateľa smerujú najmä k procesu dokazovania a hodnotenia preukázaného skutkového stavu. Uvedené prislúcha vo veci konajúcim všeobecným súdom, ústavný súd preto

svoj prieskum môže zamerať len na dostatočnosť odôvodnenia vo vzťahu k namietanému rozloženiu dôkazného bremena a jeho právneho posudzovania vykonaného najvyšším súdom.

13. V úvode je potrebné poznamenať, že vzhľadom na veľký časový odstup bolo v prípade sťažovateľa zvýšené riziko dôkaznej núdze vo vzťahu ku skutočnostiam, ktoré je povinný preukázať. Všeobecné sudy vykonaným dokazovaním ustálili, že zánik verejnej obchodnej spoločnosti nebol preukázaný, pretože zánik spoločnosti z dôvodu smrti spoločníka predpokladá zároveň absenciu dohody spoločníkov o trvaní spoločnosti po ich smrti s dedičmi. Z nepriamych dôkazov vyplýva, že medzi spoločníkmi verejnej obchodnej spoločnosti bolo vymienené, že po smrti jedného z nich môže pokračovať s dedičmi zomrelého spoločníka, ako to bolo po smrti prvého z jej dvoch spoločníkov.

14. Sťažovateľ v dovolacom konaní, ako aj v konaní o ústavnej sťažnosti v podstate namieta, že dôvodom zániku verejnej obchodnej spoločnosti bola smrť právneho predchodcu v spojení s nedostatkom vôle jeho dedičov stať sa spoločníkmi po jeho smrti, hoci spoločenská zmluva ich účasť a trvanie spoločnosti pripúšťala. Absenciu súhlasu nemožno preukázať s poukazom na negatívnu dôkaznú teóriu. Z toho vyvodzuje, že bolo povinnosťou súdov považovať spoločnosť za zaniknutú smrťou právneho predchodcu.

15. K tejto úvahe ústavný súd uvádza, že najvyšší súd v dovolacom konaní považoval za rozhodujúce, že z ustáleného skutkového stavu vyplýva, že neboli splnené podmienky na zánik obchodnej spoločnosti výlučne z dôvodu smrti právneho predchodcu, pretože bolo dohodnuté medzi účastníkmi pre prípad smrti jedného z nich prípadné trvanie spoločnosti s dedičmi.

16. V takto dôkazmi podloženom skutkovom zistení všeobecných súdov ústavný súd nenachádza žiaden procesný exces alebo tvrdenú nesprávnosť rozloženia dôkazného bremena. Ak sťažovateľ tvrdí, že k smrti právneho predchodcu ako právnej skutočnosti (za existencie dojednania spoločníkov o pokračovaní obchodnej spoločnosti) pristúpila druhá subjektívna právna skutočnosť (vôľový prvok dedičov, ktorí nesúhlasili so svojím vstupom do obchodnej spoločnosti) a táto zložená právna skutočnosť spôsobila zánik verejnej obchodnej spoločnosti ku dňu smrti právneho predchodcu sťažovateľa, bolo jeho povinnosťou existenciu druhej pristupujúcej právnej skutočnosti subjektívneho charakteru na strane jeho právnych predchodcov preukázať. Dôkazná povinnosť k preukázaniu takej skutočnosti nie je neprípustným zaťažením dôkazným bremenom. Po ustálení skutočnosti, že spoločníci si vymienili trvanie spoločnosti po ich smrti s dedičmi, a teda samotná smrť spoločníka nie je dôvodom automatického zániku spoločnosti, ide o legitímny presun dôkazného bremena vo vzťahu k ďalšej spolupôsobiacej tvrdenej skutočnosti späť zo žalovaného na žalobcov.

17. Neobstojí ani tvrdenie, že ide o skutočnosť, ktorú objektívne nemožno preukázať. Je možné vykonať dôkaz listinou alebo svedectvom o nesúhlase dedičov so vstupom do spoločnosti alebo o ich odmietnutí členstva v obchodnej spoločnosti. Ústavný súd preto dospel k záveru, že išlo len o dôkaznú núdzu na strane sťažovateľa. Sťažovateľ teda mal povinnosť preukázať svoje tvrdenie existencie určitej právnej skutočnosti, ktorá mala spoluspôsobiť účinok zániku obchodnej spoločnosti, čo nesplnil.

18. Vzhľadom na uvedené ústavný súd v prejednávanej veci nezistil taký výklad a aplikáciu relevantných právnych ustanovení, ktorých účinky by boli nezlučiteľné s označenými právami

sťažovateľa alebo ktoré by popierali samotný obsah a zmysel aplikovaných noriem, a preto konštatuje, že medzi napadnutým uznesením najvyššieho súdu a označenými základnými právami sťažovateľa nezistil takú príčinnú súvislosť, ktorá by signalizovala možnosť vyslovenia ich porušenia po prijatí sťažnosti na ďalšie konanie, a odmietol ju v tejto časti ako zjavne neopodstatnenú podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 7. februára 2024

Peter Molnár
predseda senátu